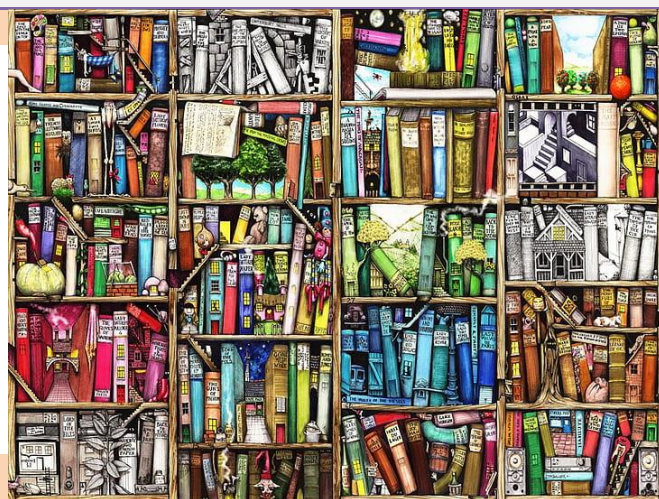

Informatív

Az Információs és Olvasószolgálati Osztály
szakirodalmi szemléje
beszerzés – olvasószolgálat - szaktájékoztató

2023/április-május

IV./5-6.sz.

TUDOMÁNYOS ÉS MŰSZAKI TÁJÉKOZTATÁS

KÖNYVTÁR- ÉS INFORMÁCIÓTUDOMÁNYI SZAKFOLYÓIRAT

70. évf. 2. szám (2023)

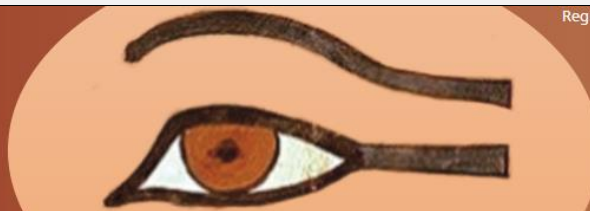
Drótos László: Webarchiválás a nemzeti könyvtárban: Helyzetkép hat év után

A cikk a digitálisan születő kultúra, azon belül a webtartalom megőrzésének kérdéseivel foglalkozik. A szerző az Országos Széchényi Könyvtár webarchívumának elmúlt hat évi tapasztalatai alapján mutatja be, hogy milyen döntéseket kell hozni a gyűjtőkör kialakítása során, miért fontos a „born digital” dokumentumok gyűjtése, milyen feladatai vannak ezen a téren a különböző szervezeteknek és intézményeknek, elsősorban a közgyűjteményeknek. Az írás második fele az OSZK-ban folyó webarchiválás jelenlegi gyakorlatát ismerteti, végül pedig kitér a lehetséges jövőbeli feladatokra is. A cikk a székesfehérvári Vörösmarty Mihály Könyvtár „Távcső a történelemre” című konferenciáján 2023. április 24-én elhangzott előadás szerkesztett változata.

Bővebben: <https://tmt.omikk.bme.hu/tmt/article/view/13242/14928>

Kulcsszavak: webarchiválás, gyűjtőkör, megőrzés, digitális kultúra

Könyvtári Figyelő

Regisztráció Bejelentkezés

Évf. 68 szám 3 (2022) Megjelent: 2023-06-16

MCLEAN, Jaclyn – LADD, Ken: Visszavásárlási dilemma, avagy hogyan dolgoztunk ki egy alapelveken nyugvó, adatvezérelt megközelítést a Big Deal-csomagok szétbontására?

Jelen tanulmány a kanadai Saskatchewan Egyetem előfizetésfelülvizsgálatának folyamatát mutatja be, melynek során meghatározott alapelveken nyugvó, adatvezérelt döntést hoztak két előfizetéscsomag lemondására, a

kiválasztott címekre történő egyedi (újra)előfizetéshez pedig egy matematikai képletet dolgoztak ki. A Saskatchewan Egyetem könyvtárában 2015-ben merült fel a folyóirat-előfizetések felülvizsgálatának gondolata: a kanadai dollár árfolyama esett az amerikai dollárhoz képest, és mivel a beszerzés közel 87%-a USD-ben történik, a rendelkezésre álló gyarapítási keret vásárlóereje jóval kevesebb lett. Néhány évvel később világossá vált, hogy a stagnáló vagy enyhén csökkenő gyarapítási keret nem teszi lehetővé a Big Dealek fenntartását. 2019-ben ezért két előfizetést (Taylor & Francis és Wiley) lemondtak, egy megadott összeget pedig elkülönítettek a címek egy részének egyedi újbóli előfizetésére.

Bővebben: <https://ojs.elte.hu/kf/article/view/6416/4846> (473.o.)

Kulcsszavak: állományalakítás; felmérés; felsőoktatási könyvtár; folyóirat-előfizetés; igény; statisztika

APENĪTE, Mārīte: Tárġyi feltārás a Lett Nemzeti Kōnyvtārban

A Lett Nemzeti Kōnyvtārban 2000 óta használġák az amerikai Kongresszusi Kōnyvtār tārġyszōrendszerének (Library of Congress Subject Headings, LCSH) lett nyelvre adaptált és saját tārġyszavakkal is bōvített vāltozatát. Az adaptāciō nem pusztān szō szerinti fordġtās, hanem figyelembe veszi a nyelvi és kulturālis kōlōnbsēgeket is. 2004-ben kezdtek ēpġteni egy egyetemes authority-adatbāzist. Ez kēt rēszre bonthatō: a lett authority adatok orszāgos tezauruszāra (tēmāk, földrajzi nevek, forma/mūfaj kifejezések) és az RDA-entitāsok authorityadataira (szemēly- és csalādnevek, testületi nevek és mūvek). A lett tārġyi feltārás űjdonsāġa az utōbbi ēvekben az LCSH-val kompatibilis, ām eltērō szintaxisū FAST (Faceted Application of Subject Terminology, tārġyi terminolōġia fazettās alkalmazās) bevezetése. A hatalmas mennyisēgű (26,5 milliō) fogalmat tartalmazō LCSH egyik hātrānya, hogy nem képes authoritykontrollt biztosġtani a prekoordinālt tārġyi karakterlāncok mindegyik kombināciōjāra. A māsik kritika, hogy az informāciō visszakereséséhez pontosan kell ismerni a tārġyszavakat, és a használōknak gyakran tōbb munkamenetben vagy tōbb mezōben kell keresniűk, hogy az űket ērdeklō forrāsokat megtalālġák. Sokan a FAST adaptālāsában lātġák e problēmāk megoldāsāt, amely egy teljesen kontrollālt szōtārāt ad, megfelelve egyűttal az online kōrnyezetben tōrtēnō informāciōkeresés igényeinek.

Bővebben: <https://ojs.elte.hu/kf/article/view/6416/4846> (479.o.)

Kulcsszavak: besorolāsġi adatok egysēgesġtése; feldolġozō munka; gēpi informāciōkeresēsi rendszer; tartalmi feltārās; tezaurusz

KIT hírlevél	Keresés a KIT archívumban: <input type="text" value="válasszon címkét"/>	<input type="button" value="pécsi tudományeg"/>	<input type="button" value="OK"/>
Könyvtár Információ Társadalom	Heti hírlevél információs és könyvtári szakemberek számára - Szemlék, hírek, kommentárok 		

2023/19. máj. 17.

Személyre szabott online könyvajánló a Méliuszban - Magyarországon elsőként

Az innovatív fejlesztésének köszönhetően személyre szabott online könyvajánlót és egységes, kibővített digitális helyismereti adatbázist kínál a Méliusz Juhász Péter Könyvtár megújult honlapja úgy, hogy a bejelentkezett olvasónak a korábbi kölcsönzései alapján ajánl érdeklődésének megfelelő olvasnivalókat az intézmény.

A hazai fejlesztésű, gépi tanulásra épülő innováció olyan tartalmakat is kínál, amelyek nem digitalizáltak, mégis kényelmesen kölcsönözhetőek. Az ajánlatokra kattintva átemelhetőek a könyvkölcsönző automatába, majd elvihetőek, és a következő este vissza is hozhatóak - mindezt könyvtáros nélkül, emelte ki Kovács Béla Lóránt, a könyvtár igazgatója.

Bővebben: http://www.kithirlevel.hu/index.php?kh=szemelyre_sabott_online_konyvajanlo_a_meliuszban_-_magyarorszagon_elsokent

Kulcsszavak: szolgáltatásfejlesztés, innováció, automatizálás, profilozás

2023/21., máj. 31.

Etnológiai Központ - 10 ezer kötetnyi néprajzi és kulturális antropológiai állomány

Szlovákiában az Etnológiai Központban (EK) található a messze legteljesebb magyar nyelvű néprajzi és kulturális antropológiai könyvállomány. A közel tízezres gyűjteményt azonban nem csak az ilyen jellegű kötetek alkotják. A komáromi "tudásörző" intézmények egyike a Fórum Kisebbségkutató Intézet (FKI) részét képező Etnológiai Központ, amelynek könyvtára a patinás Tiszti Pávilon emeletén, annak Klapka tér felőli szárnyában található.

Bővebben: http://www.kithirlevel.hu/index.php?kh=etnologiai_kozpont_-_10_ezer_kotetnyi_neprajzi_es_kulturalis_antropologiai_allomany

Kulcsszavak: gyűjtemény, néprajz, kulturális antropológia, tájékoztatás, Szlovákia

Könyvtári kis színes

Előkerült a legrégebbi könyv maradványa

Az eddigi legrégebbi könyvtöredékre bukkanhattak rá a Grazi Egyetem kutatói: az időszámításunk előtti harmadik századból származó papirusztöredéken fűzés nyomai láthatók, ami arra utal, hogy eredetileg egy könyv része lehetett.

A töredék a Grazi Egyetem könyvtárának gyűjteményéből származik, és Theresa Zammit Lupi könyvrestaurátor csütörtökön mutatta be a nagyközönségnek. A 15×25 centiméteres papiruszdarab vélhetőleg egy jegyzetfüzet maradványa. A restaurátor egy szátra bukkant a kötés mentén, és ebből, valamint a könyv formátumból, a fűzésnyomokból és a jól körülhatárolható margókon belül futó írott szövegből jutott arra a következtetésre, hogy egy könyvtöredékről lehet szó.

Eddig azt feltételezték, hogy a könyvforma az időszámításunk szerinti második században keletkezhetett. A Kr. u. 150–250 közötti időszakból származó, napjainkig a legrégebbiként ismert könyveket az Egyesült Királyság nemzeti könyvtárában és a dublini Chester Beatty Könyvtárban őrzik. A grazi töredék ezeknél négyszáz évvel idősebb.

Bővebben: <https://www.magyarhirlap.hu/kronika/20230622-elokerult-a-legregebbi-konyv-maradvanya>

Adatbázis ajánló

Szakirodalom-vizsgálat nemzetközi adatbázisokban II.

A legutóbbi alkalommal a könyvtártudomány szakirodalmát kezdtük el vizsgálni a Web of Science adatbázis alapján. Ott hagytuk abba, hogy tudományterületi besorolás alapján kaptunk egy listát az információ- és könyvtártudomány kategóriába tartozó, az elmúlt 5 évben (2018-22) megjelent cikkek tárgyszavairól (Citation Topics Micro). Mivel látható, hogy ezek közül sok valószínűleg az információtudományhoz kapcsolódik, jó lenne tovább szűkíteni a találati halmazunkat, hogy csak a könyvtártudománnyal foglalkozó műveket tudjuk vizsgálni. Ehhez a folyóiratcímek közül kiválogattam azokat, amikben szerepelt a 'libr' szótöredék (Publication Titles szűrő). Ez 16 folyóiratot jelentett, a találati lista pedig 19 748 tétel az 5 évre. Ha ezt a halmazt elemezzük a korábban is használt témakörök szerint, a következő 25 tételt kapjuk:

Citation Topics Micro	Rekordok száma
4.48.228 Information Literacy (Információs műveltség)	497
6.238.166 Bibliometrics (Bibliometria)	120
6.288.1782 Interlending (Könyvtárközi kölcsönzés)	59
6.3.368 Technology Acceptance Model (információs rendszerelmélet, ami azt modellezi, hogy a felhasználók hogyan fogadják el és használnak egy technológiát)	52
1.273.870 Health Literacy (Egészségügyi műveltség)	34
6.288.2091 Records Management (Nyilvántartások kezelése)	34
6.3.65 Customer Satisfaction (Ügyfél elégedettség)	23
6.11.1526 Computational Thinking (Informatikai gondolkodás; elemei pl. elemzés, rendszertervezés, logikus gondolkodás, automatizálás, modellezés, vizualizáció)	20
6.3.2 Knowledge Management (Tudásmenedzsment)	19
6.3.48 Job Satisfaction (Munkahelyi elégedettség)	19
4.13.807 Internet Of Things (hálózatba kötött eszközök, amelyek beépített érzékelőkkel képesek adatokat gyűjteni, illetve azokat egy másik géppel kommunikálni)	18
6.69.218 Phonological Awareness (Fonológiai tudatosság: a sikeres olvasástanuláshoz szükséges képesség, ami a szavak eltérő egységekre - szótagokra, hangokra - való bontását jelenti)	18
6.288.2155 Digital Humanities (Digitális bölcsészet)	17
6.185.1004 Internet Addiction (Internet függőség)	15
1.104.1353 Coronavirus (Koronavírus)	14

4.48.322 Semantic Web (elmélet, ami a webes tartalmak gépileg értelmezhető metaadatokkal való kiegészítéséről szól, ami által a tartalmak összekapcsolhatóak, így kiegészítik egymást és könnyebben megtalálhatóvá válnak)	14
6.11.31 Self-regulated Learning (Önszabályozott tanulás)	14
6.185.1644 Privacy (Adatvédelem)	13
4.48.672 Natural Language Processing (informatikai ág, amely azzal foglalkozik, hogy a számítógépeket képessé tegye az emberekhez hasonló szöveg- és beszédértésre)	12
6.185.184 Journalism (Újságírás)	12
6.321.2444 Open Data (Közérdekű vagy kutatási adatok nyilvánossá tétele)	10
6.11.2525 Open Education Resources (Nyílt hozzáférésű oktatási anyagok)	9
6.288.2368 Federal Depository Library Program (az USA-ban a kormányzati kiadványokat gyűjtő könyvtári hálózat)	9
1.155.611 Evidence Based Medicine (Bizonyítékalapú orvoslás)	8
4.284.1027 Augmented Reality (Kiterjesztett valóság)	8

Ezek tehát azok a leggyakoribb tárgyszavak, amelyekbe a könyvtártudománnyal foglalkozó folyóiratok cikkei kerültek besorolásra. De vajon mivel foglalkoznak ezek a cikkek? Miről szól(t) ezekben az években a szakma? Most az első négyet szeretném néhány példával illusztrálni, ehhez témakörönként a tíz legtöbbet idézett cím közül gyűjtöttem össze hármat. (A link a cikk Web of Science oldalára visz, ahonnan tovább lehet lépni a teljes szöveg eléréséhez.)

Information Literacy (Információs műveltség)

- [Account of methodologies and methods applied in LIS research: A systematic review](#)
(A könyvtár- és információtudományi kutatásban alkalmazott módszertanok és módszerek ismertetése: Szisztematikus áttekintés)
- [The intelligent library - Thought leaders' views on the likely impact of artificial intelligence on academic libraries](#)
(Az intelligens könyvtár - Gondolatébresztő vélemények a mesterséges intelligencia tudományos könyvtárakra gyakorolt várható hatásáról)
- [How to design innovative information services at the library?](#)
(Hogyan tervezzünk innovatív információs szolgáltatásokat a könyvtárban?)

Bibliometrics (Bibliometria)

- [Mapping knowledge structure by keyword co-occurrence and social network analysis - Evidence from Library Hi Tech between 2006 and 2017](#)
(A kutatási hálózat feltérképezése a Library Hi Tech folyóirat 2006 és 2017 között megjelent számai alapján)
- [Ranking authors in academic social networks: a survey](#)
(A szerzők rangsorolása a tudományos közösségi hálózatokban: egy felmérés)
- [Research output of Indian universities in sciences \(2015-2019\): a scientometric analysis](#)
(Az indiai egyetemek kutatási teljesítménye a természettudományok területén (2015-2019): tudományometriai elemzés)

Interlending (Könyvtárközi kölcsönzés)

Nagyon érdekes, hogy az e-könyvekkel kapcsolatos cikkeket sorolják ide.

- [Factors influencing undergraduate use of e-books: A mixed methods study](#)
(Az e-könyvek egyetemi szintű használatát befolyásoló tényezők: Egy vegyes módszertani vizsgálat)
- [Doing More with Less - Adoption of a Comprehensive E-book Acquisition Strategy to Increase Return on Investment while Containing Costs](#)
(Többet kevesebb - Átfogó e-könyv beszerzési stratégia bevezetése a beruházások megtérülésének növelése érdekében, a költségek visszafogása mellett)
- [Rational actions or institutional actions: A study on the rationality in academic librarians' decision-making processes when purchasing e-book products](#)
(Racionális cselekvések vagy intézményi cselekvések: A racionalitás vizsgálata az egyetemi könyvtárosok döntési folyamataiban az e-könyvek vásárlásakor)

Technology Acceptance Model (információs rendszerelmélet, ami azt modellezi, hogy a felhasználók hogyan fogadják el és használnak egy technológiát)

Maga a témakör is teljesen új, a könyvtárakban az elmúlt években, évtizedekben bevezetett technológiai újítások hasznosságát vizsgálja, vagy egy jövőbeli szolgáltatás elfogadottságát próbálja előrejelezni.

- [Factors Affecting Acceptance of Mobile Library Applications](#)
(A könyvtári mobilalkalmazások elfogadottságát befolyásoló tényezők)
- [Investigating user continuance intention toward library self-service technology - The case of self-issue and return systems in the public context](#)
(A felhasználói szándék vizsgálata a könyvtári önkiszolgáló technológiával kapcsolatban - Az önkiszolgáló és -visszavételi rendszerek tekintetében)
- [Development and evaluation of a cloud bookcase system for mobile library](#)
(A mobil könyvtár „felhőbeli könyvespolc” rendszerének fejlesztése és értékelése)

Informatív

– szakirodalmi szemle –

Kiadó: PTE EK TK Információs és Olvasószolgálati Osztály

Szerkesztők: Auth-Csörge Ágnes, Bedő Márta

Felelős kiadó: Szeberényi Gábor főigazgató

